

Для здійснення збройного повстання в Румунії і розгрому її військ у Бессарабії за розпорядженням В.Леніна до Одеси на початку лютого 1918 було направлено війська на чолі з М.А.Муравйовим, які підпорядковувалися колегії. Вступ австро-німецьких військ на територію України в лютому 1918 і негативне ставлення Української Центральної Ради до діяльності колегії на півдні України змусило її відмовитися від спроб перенести “полум’я революції” в Румунію. Х.Раковський розпочав переговори з представниками країн Антанти і румунським урядом. 26 лютого 1918 радянські війська завдали поразки румунським під містечком Рибніца (нині місто, Молдова), і прем’єр-міністр Румунії А.Авереску прийняв умови радянської сторони: вивід румунських військ з Бессарабії і визнання суверенітету РСФРР над цим регіоном. Радянсько-румунська угода була укладена під час переговорів 5-9 березня 1918. Однак у зв’язку з відступом радянських військ і колегії спочатку до Миколаєва, а потім взагалі з України під тиском австро-німецьких частин договір не набрав чинності. 29 березня 1918 колегія була ліквідована.

Літ.: Волковинський В.М., Кульчицький С.В. Християн Раковський: Політичний портрет. – К., 1990.

В.М.Волковинський

“ВЕСТИ ИЗ СССР. ПРАВА ЧЕЛОВЕКА” – інформаційний бюлетень міжнародних правозахисних організацій, що друкував матеріали про становище опозиційного руху в СРСР у 1970–80-х рр. Заснований 1978 з ініціативи російського правозахисника К.Любарського. Періодичність виходу: 1978–79 – щомісяця, з 1980 – двічі на місяць, російською і англійською мовами. Проіснував до 1989. Видавався на кошти товариств “Зошити самвидаву” (Брюссель, Бельгія) та “Країна і світ” (Мюнхен, Німеччина).

Організовував акції протесту на захист українських учасників правозахисного руху О.Бердника, Ю.Бадзьо та ін. На сторінках видання містилися численні відомості про діячів кримськотатарських та єврейських національних рухів в Україні.

Літ.: Вести из СССР. Права человека. – Мюнхен, 1989, т.1–4.

О.Г.Бажан.

ВИШЕГРАДСЬКА ГРУПА – регіональне об’єднання посткомуністичних країн Центральної Європи – Польщі, Словаччини, Чехії, Угорщини. Створення Вишеградської групи було ініційовано президентом Чехословаччини В.Гавелом, який у січні 1990 р. висунув цю ідею. Тоді згадували про середньовічний досвід регіональної співпраці, адже ще 1335 р.

у Вишеграді поляки, чехи та угорці домовилися об'єднання зусиль проти тодішнього австрійського домінування.

Безпосереднім поштовхом до створення сучасної Вишеградської групи стали криваві події січня 1991 р. у Вільнюсі. Після цього Польща, Чехословаччина та Угорщина прийняли рішення об'єднати свої зусилля з одного боку заради остаточного виходу з-під геополітичного домінування СРСР, а з іншого – з метою координації зусиль, спрямованих на європейську та євроатлантичну інтеграцію. 15 лютого 1991 р. у м. Вишеград було досягнуто домовленість про співпрацю Польщі, Чехословаччини та Угорщини за нових умов, які склалися після закінчення “холодної війни” в Європі. У Вишеградській декларації також було відзначено, що держави вважають передумовою розбудови демократії і громадянського суспільства центральноєвропейську ідентичність і поглиблення співробітництва між країнами-учасниками з метою їх загальноєвропейської інтеграції. Було поставлено задачу проведення регулярних консультацій з питань регіональної та європейської безпеки, сприяння розвитку взаємовигідної торгівлі та економічної кооперації, розвитку інфраструктури та співробітництву територіальних громад.

16 грудня 1991 р. Європейська Спільнота уклала угоди про асоціацію з Польщею, Угорщиною та Чехословаччиною. Однак 1 січня 1993 р. Чехословаччина поділилася на дві незалежні держави – Чеську Республіку та Словацьку Республіку. Тому 4 жовтня 1993 р. ЄС підписав окремі угоди про асоціацію з Чехією та Угорщиною. Переорієнтація торговельних зв'язків країн Вишеградського блоку була забезпечена успішною діяльністю Центральноєвропейської зони вільної торгівлі (створена 1992 р.). У 1994 р. Польща та Угорщина подали заявки на вступ до ЄС. У тому ж 1994 р. Угорщина, Чехія, Польща приєдналися до програми НАТО “Партнерство заради миру”.

У 1998 р. Європейський Союз розпочав переговори про вступ з Польщею, Чехією та Угорщиною. Знадобилася демократизація внутрішньополітичного становища у Словаччині, аби ця країна також розпочала переговори про вступ до ЄС у 1999 році. 12 березня 1999 р. Польща, Чехія та Угорщина офіційно стали членами Організації Північноатлантичного договору (НАТО). Словаччина вступила до НАТО у 2004 році. Свідченням поглиблення військово-політичного співробітництва країн “Вишеградської четвірки” стало створення штабу польсько-чесько-словацької бригади, а Словаччині було доручено координувати модернізацію систем озброєнь нових членів НАТО. Починаючи з 2002 р., в Косові діє спільний чесько-словацький батальйон.

На початку 90-х рр. ХХ ст. було встановлено формат постійних консультацій Вишеградської групи з балканськими країнами, а також Вишеградської групи з Україною. Українські прем'єр-міністри у 2003 р. та 2005 рр. брали участь у самітах “Вишеградської групи”, яка на той час вже декларувала неможливість прийому нових країн-членів. Україна співробітничала з “Вишеградським фондом”. Країни “Вишеградської групи” підтримують проект створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Крім того, вони наполягають на поглибленні співпраці України з НАТО. 1 травня 2004 р. Польща, Чехія, Угорщина та Словаччина стали членами Європейського Союзу. Після цього зберігся формат регіональної співпраці країн “Вишеградської четвірки”, який є аналогічним до регіонального об’єднання Бельгії, Нідерландів та Люксембургу (Бенілюкс) та Балтійської Ради Скандинавських країн.

Літ.: Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення. – К., 2004; Герасимчук Т.Ф. Країни Центральної Європи в політиці Європейського Союзу (1989-2004 рр.). – Автореферат дисертації к.і.н. – К., 2005; Горенко О.М. “Європейський фініш” країн Центрально-Східної Європи і проблема економічного суверенітету // Міжнародні зв’язки України: наукові пошуки і знахідки. – К., 2004, вип.13. – с.215-237; Зеленько Г.І. Політична “матриця” громадянського суспільства (досвід країн Вишеградської групи та України). – К., 2007; Мороз Д.О. Виникнення та розвиток системи багатостороннього співробітництва країн-членів Вишеградської четвірки (1991-2004 рр.). Автореферат дисертації к.і.н. – К., 2006; <http://www.visegradgroup.org>; Досвід країн Вишеградської четвірки на шляху до ЄС: Можливості для України: Аналітичні оцінки. – Ужгород, 2003; Кіш Є.Б. Центральна Європа в сучасній системі сврорегіональної інтеграції: Монографія. – Ужгород, 2008.

С.В.Віднянський, А.Ю. Мартинов.

ВІДЕНСЬКА БИТВА 1683 – одна з центральних битв австрійсько-турецької війни 1683-84. Відбувалася 22 (12) вересня після тривалої облоги австрійської столиці м.Відень більш ніж 100-тисячною армією Османської імперії під керівництвом великого візира Кара-Мустафи. Крім турків, до цієї армії входили татарські, молдовські (на боці господаря Г.Дуки воювало також кілька козацьких сотень з Правобережної України), волоські, симиградські та угорські підрозділи. Союзницькі війська австрійців, німців і поляків (за участі підрозділів українського козацтва), які очолював польський король Ян III Собеський, налічували близько 70 тис. осіб. У результаті битви, основний тягар якої несли польські підрозділи (певна частина яких формувалася з українського населення “руських” воєводств Речі Посполитої), Відень було звільнено від облоги, а турки втратили близько 17 тис. вояків. Під час битви відзначився виходець з Галичини, мешканець столиці Австрії Ю.Кульчицький, який пробрався з оточеного міста з листами про допомогу. Однак, незважаючи на цю перемогу, частини турецької армії залишилися на теренах Центральної та Центрально-Східної Європи. Завершенням воєнних подій під Віднем став похід союзницьких військ до Угорщини і Словаччини. У цьому поході відзначилися козацькі полки (близько 5 тис. осіб), що прибули з Правобережної України та Запорозької Січі. Під проводом полковників М.Булиги, Й.Менжинського,